

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

MEHMET ALİ ESER / TÜRKİYE KARARI

(Başvuru no. 1399/07)

KARAR

STRAZBURG

15 Ekim 2019

Kesinleşme Tarihi

15 Ocak 2020

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde öngörülen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bu karar bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2020. Bu gayri resmi çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Mehmet Ali Eser/Türkiye davasında,*Başkan*

Robert Spano,

Hâkimler

Marko Bošnjak,

Valeriu Grițco,

Egidijus Kūris,

Arnfinn Bårdsen,

Darian Pavli,

Saadet Yüksel,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla Daire olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

10 Eylül 2019 tarihinde yapılan kapalı müzakerelerin ardından,

Aynı tarihte kabul edilen aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Davanın temelinde, Mehmet Ali Eser (“başvuran”) adlı bir Türk vatandaşı tarafından, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme’nin (“Sözleşme”) 34. maddesine uygun olarak, 6 Ocak 2007 tarihinde, Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine Mahkemeye yapılmış olan bir başvuru (no. 1399/07) bulunmaktadır.

2. Başvuran, İstanbul Barosuna bağlı olarak görev yapan avukat G. Altay tarafından temsil edilmiştir. Hükümet ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuran, Sözleşme’nin 6 §§ 1 ve 3 maddesi kapsamında, özellikle polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada avukata erişim hakkının kısıtlanması ve zorla alındığı iddia edilen ifadelerinin yargılamayı yürüten mahkeme tarafından kullanılması hususunda şikâyetçi olmuştur. Ayrıca,

Sözleşme'nin 3. maddesi uyarınca, polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada kötü muameleye maruz kaldığını iddia etmiştir.

4. Yukarıdaki şikâyetler, 27 Mayıs 2015 tarihinde Hükümet'e bildirilmiş ve başvurunun geriye kalan kısmı, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 54 § 3. maddesine göre kabul edilemez bulunmuştur.

5. İkinci Bölüm Başkan Yardımcısı, 7 Ekim 2016 tarihinde, Hükümeti, *İbrahim ve Diğerleri/Birleşik Krallık ([BD], no. 50541/08* ve diğer 3 başvuru, AİHM 2016) kararının ardından, arzu ederlerse, ek görüşlerini sunmaya davet etmiştir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

6. Başvuran 1958 doğumlu olup İstanbul'da ikamet etmektedir.

7. Başvuran, 5 Ağustos 1997 tarihinde, A.Ö. isimli bir şahsa ait bir evde yasa dışı silahlı bir örgüt olan TKP/ML-TIKKO'ya (Türkiye Komünist Partisi/Marksist Leninist - Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu) karşı gerçekleştirilen bir polis operasyonu sırasında, üzerinde Kenan İnci ismi olan sahte kimlik belgeleriyle yakalanmıştır. Polis ayrıca aynı evde A.Ö. ve M.Y.'yi de yakalamıştır.

8. A.Ö., M.Y. ve polis memurları tarafından imzalanan 5 Ağustos 1997 tarihli yakalama tutanağına göre, başvuranın üzerinde 1.100 Alman markı bulunmuştur. Polis ayrıca, diğerlerinin yanı sıra evde, Hükümet'e göre yasa dışı örgütün içerisinde bulunan merkezi bir yayın organı olan "*Komünist*" dergisinin bir sayısı, iki sahte araç tescil belgesi ve cep telefonları bulmuştur. Başvuran yakalama tutanağını imzalamayı reddetmiştir.

9. Başvuran sorgulama amacıyla karakola götürülmüştür. Polis, 8 Ağustos 1997 tarihinde, diğerleri arasında, başvuranın TKP/ML-TIKKO'ya üye olduğu şüphesiyle üzerinde sahte bir kimlik cüzdanıyla yakalandığını ve sorgulama sırasında sessiz kaldığını belirten bir tutanak düzenlenmiştir.

Başvuran herhangi bir avukat yardımı almamıştır ve iddiaya göre gözaltında tutulduğu yedi günlük süre içerisinde işkenceye maruz kalmıştır.

10. Başvuranla aynı dosyada yer alan sanıklardan Z.Ş., 8 Ağustos 1997 tarihinde, polise kendisini suçlayıcı ifadeler vererek, TKP/ML-TIKKO'ya üye olduğunu, Bedrettin olarak bildiği başvuranın talimatlarıyla örgüt için K.T. ve Ö.K. ile birlikte araba çaldığını belirtmiştir.

11. Başvuran 9 Ağustos 1997 tarihinde tıbbi muayeneden geçmiştir. Doktor, başvuranın vücudunda kötü muameleye dair herhangi bir iz bulunmadığını belirten geçici sağlık raporunu düzenlemiştir. Ancak raporda, başvuranın bir ürolog tarafından muayene edilmesi tavsiye edilmiştir.

12. Bilinmeyen bir tarihte, başvurana ilişkin üroloji bölümü tarafından başka bir geçici sağlık raporu düzenlenmiştir. Söz konusu raporda başvuranın sol testisinin travmaya maruz kalmış olabileceği belirtilmiştir. Raporda son olarak başvuranın sağlık durumunun izleneceği ifade edilmiştir.

13. Adli Tıp Kurumunun Devlet Güvenlik Mahkemesi birimi tarafından 12 Ağustos 1997 tarihinde nihai sağlık raporu hazırlanmıştır. Raporda, başvuranın testislerinde ağrı olduğundan şikâyet ettiği belirtilmiş, ancak vücudunda herhangi bir yaralanma izi bulunmadığı ifade edilmiştir.

14. Başvuran aynı gün, avukat yokluğunda, Cumhuriyet savcısı tarafından sorgulanmıştır. Başvuran, hakkındaki suçlamaları reddetmiş ve polisin kötü muamelesi sebebiyle polis tarafından gözaltında tutulduğu süre boyunca sessiz kalmayı tercih ettiğini ileri sürmüştür. Ek olarak, 1980'de TKP/ML-TIKKO'ya üye olduğu gerekçesiyle hüküm giydiğini, cezasının infazını tamamladığını ve 1986'da serbest bırakılmasının ardından yasa dışı örgüte tekrar katılmadığını belirtmiştir. Ayrıca, serbest bırakılmasının ardından bir yayınevinde müdür olarak çalışırken polis tarafından gözaltına alındığını ve beş veya altı kere serbest bırakıldığını, gözaltındayken polis tarafından birkaç defa kötü muameleye maruz kaldığını ifade etmiştir.

Bunun ardından polis tarafından tekrar gözaltına alınmaktan kaçınmak amacıyla sahte kimlik taşıdığını ileri sürmüştür.

15. Başvuran aynı gün, yine avukat yokluğunda, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesindeki sorgu hâkimi tarafından sorgulanmıştır. Görüşme sırasında başvuran, Cumhuriyet savcısı huzurunda verdiği ifadeleri tekrar etmiştir. Ayrıca, polis tarafından gözaltında tutulduğu süreçte insanlık dışı muameleye maruz kalması nedeniyle açlık grevi yaptığını ve sessiz kalma hakkını kullandığını belirtmiştir. Son olarak, diğer şüpheli Z.Ş. tarafından imzalanan ve başvurayı suçlayıcı ifadeler içeren tespit tutanağını, Z.Ş.'yi tanımadığını öne sürerek reddetmiştir. Sorgulanmasının ardından sorgu hâkimi, başvuranın tutukluluğunun devamına karar vermiştir.

16. Hazırlık soruşturması aşamasında Z.Ş. Cumhuriyet savcısı önünde sessiz kalmış ve sorgu hâkiminin önüne çıkmadan önce polise verdiği ifadeleri reddetmiştir.

17. İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcısı, 22 Ağustos 1997 tarihinde, söz konusu mahkemeye bir iddianame sunmuş; başvurayı, yasa dışı silahlı örgüt TKP/ML-TIKKO üyesi olmakla suçlamıştır.

18. Yargılamalar sırasında başvuran hakkındaki suçlamaları reddetmiş ve polis tarafından işkence gördüğünü tekrarlamıştır. Polis tarafında gözaltında tutulduğu sırada karnının ve testislerinin yaralandığını ileri sürmüştür.

19. Yargılamalar sırasında Z.Ş., polise verdiği ifadeleri kısmi olarak reddetmiş ve polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada işkence gördüğünü iddia etmiştir. Ancak, yasa dışı örgüt adına K.T. ve Ö.K. ile birlikte araba hırsızlığı yaptığını ve başvurayı Bedrettin adıyla tanıdığını belirtmiştir.

20. İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi, 30 Nisan 2003 tarihinde başvurana atılı suçu sabit bulmuş ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 168. maddesi uyarınca yasa dışı örgüt – TKP/ML-TIKKO – üyesi olduğu gerekçesiyle mahkûm etmiştir. Yargılamayı yürüten mahkeme,

Mahkeme önünde derdest olan dava ile ilgili olduğu kadarıyla, sahte kimlik cüzdanıyla yakalanmış olmasına, yakalandığı evde örgütle ilgili belgelerin, sahte trafik belgelerinin ve araç tescil belgelerinin bulunmuş olmasına ve diğer sanık Z.Ç.'nin ifadelerine dayanarak başvuranın yasa dışı örgüt faaliyetlerinde bulunduğu kanaat getirmiştir.

21. Başvurayı temsil eden bir avukat, 23 Temmuz 2003 tarihinde bu karara karşı bir temyiz başvurusunda bulunmuştur. Başvuran, söz konusu temyizde, aleyhine tanıklık edenlerin polis karakolunda işkence gördüğünü öne sürerek hakkındaki suçlamaları reddetmiştir. Ayrıca, baskı altında olduğu gerekçesiyle polise ifade vermeyi reddettiğini belirtmiştir.

22. Yargıtay, 12 Nisan 2004 tarihinde, davanın farklı aşamalarında İ.S., H.M., İ.B., E.E., M.G. ve M.P.'den alınan ifadelerin onaylı kopyalarının dava dosyasına eklenmemiş olduğu gerekçesiyle 30 Nisan 2003 tarihli kararı bozmuştur.

23. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, 21 Mayıs 2008 tarihinde başvurayı Türk Ceza Kanunu'nun 314 § 2 maddesi kapsamında yasa dışı örgüt olan TKP/ML-TIKKO üyesi olduğu gerekçesiyle mahkûm etmiş ve altı yıl üç ay hapis cezasına çarptırmıştır. Yargılamayı yürüten mahkeme, Mahkeme önünde derdest olan dava ile ilgili olduğu kadarıyla, sahte kimlik cüzdanıyla yakalanmış olmasına, yakalandığı evde örgütle ilgili belgelerin ve sahte araç tescil belgelerinin bulunmuş olmasına ve diğer sanık Z.Ç.'nin ifadelerine dayanarak başvuranın yasa dışı örgüt faaliyetlerinde bulunduğu kanaat getirmiştir.

24. Söz konusu mahkemenin gerekçeli kararında yer alan ifadelerden bazıları şu şekildedir:

“... Sanığın [başvuran] hazırlık soruşturması aşamasında isnat edilen suçu işlemediğini belirtmesine ve yargılamalar süresince hakkındaki suçlamaları reddetmiş olmasına rağmen, yakalama tutanağı, sahte kimlik cüzdanı ve bu belgeye ilişkin hazırlanmış bilirkişi raporu, Z.Ş.'nin ifadeleri ve bir bütün olarak dava dosyasına

dayanılarak, sanığın yasa dışı örgüt TKP/ML-TIKKO üyesi olduğuna kanaat getirilmiştir...”

25. Başvuranın avukatı, 28 Mayıs 2008 tarihinde bir dilekçe göndererek 21 Mayıs 2008 tarihinde verilen karara karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Avukat dilekçede, gerekçeli kararın tebliğ edilmesinin ardından savunmanın argümanlarını içeren ilave bir temyiz dilekçesi sunacağını belirtmiştir. Ancak, dava dosyasında, başvuranın veya avukatının yerel makamlara ilave bir temyiz dilekçesi sunduğuna yönelik bir belge bulunmamaktadır.

26. Yargıtay, 13 Temmuz 2009 tarihinde kararı onamıştır. Başvuranın işkence ve kötü muamele iddiaları değerlendirilmemiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMA

27. Mülga Ceza Muhakemesi Kanunu’nun (1412 sayılı Kanun) ilgili hükümleri olan 135, 136 ve 138. Maddeleri uyarınca yakalanan kişi veya sanık polis tarafından gözaltına alındığı andan itibaren avukata erişim hakkına sahip olur. Ceza yargılamasına ilişkin mevzuatında değişiklik yapan 18 Kasım 1992 tarihli ve 3842 sayılı Kanun’nun 31. maddesine göre, yukarıdaki hükümler Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev alanına giren suçlarla itham edilen kişilere uygulanmamıştır. Devlet Güvenlik Mahkemeleri önündeki yargılamalarda sanığın avukata erişim hakkına getirilen kısıtlama, 15 Temmuz 2003 tarihli ve 4928 sayılı Kanun mucibince kaldırılmıştır (bk. *Salduz/Türkiye* [BD], no. 36391/02, §§ 27-29, AİHM 2008).

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME’NİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

28. Başvuran, Sözleşme’nin 3. maddesi uyarınca, polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada kötü muameleye maruz kaldığını iddia etmiştir.

29. Hükümet, söz konusu şikâyetin, başvuranın Sözleşme’nin 35 § 1 maddesinde öngörülen kabul edilebilirlik koşullarına uymadığı gerekçesiyle kabul edilemez beyan edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Hükümet, bilhassa, başvuranın altı ay kuralına uymadığını öne sürmüştür. Hükümet, başvuranın, kötü muamele gördüğü iddiasına ilişkin olarak yetkililerin herhangi bir adım atmayacaklarını, Yargıtay’ın 12 Nisan 2004 tarihli kararından önce yavaş yavaş fark etmiş olması gerektiğini belirtmiştir.

30. Mahkeme, başvuranın, kötü muamele iddialarını yargılama öncesi aşamada Cumhuriyet savcısı ve sorgu hâkimi önünde, ceza yargılamaları sırasında yargılamayı yürüten mahkeme önünde dile getirdiğini gözlemlemektedir. Ancak, yargı makamları, başvuranın iddialarına yönelik herhangi bir işlem yapmamıştır. Devlet Güvenlik Mahkemesi, yargılamalar sırasında ara kararlarında başvuranın iddialarına değinmemiş ve 30 Nisan 2003 tarihli gerekçeli kararında söz konusu iddiaları değerlendirmemiştir. Başvuran ayrıca, iddialarını Yargıtay önünde tekrar etmiş, Yargıtay da bu iddialara değinmemiştir.

31. Mevcut davanın kendine has koşulları altında, Mahkeme, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesinin konuya değinmeden kararını verdiği tarih olan 30 Nisan 2003 tarihine kadar, başvuranın, yargı makamlarının herhangi bir işlem yapmayacağını yavaş yavaş fark etmiş olması gerektiği kanaatindedir. Her halükarda, başvuran, Yargıtay’ın, kötü muamele iddiasını değerlendirmeden, 30 Nisan 2003 tarihli kararı bozduğu 12 Nisan 2004 tarihinde kadar iç hukuk yollarının etkisizliğini fark etmiş olmalıydı.

Buna göre, Sözleşme'nin 35. maddesinde öngörülen altı aylık sürenin, en geç 12 Nisan 2004 tarihinde işlemeye başladığı düşünülmelidir. Dolayısıyla, söz konusu şikâyet, Mahkeme'ye en geç Ekim 2004 sunulması gerekirken 6 Ocak 2007 tarihinde sunulmuştur (bk., *İçöz/Türkiye* (k.k.), no. 54919/00, 9 Ocak 2003, ve karşılaştırınız *Ahmet Engin Şatır/Türkiye*, no. 17879/04, §§ 35-36, 1 Aralık 2009, ve *Mehmet Duman/Türkiye*, no. 38740/09, §§ 50-53, 23 Ekim 2018).

32. Buna göre, Mahkeme, başvurunun bu kısmının süresi dışında yapılmış olduğuna kanaat getirerek, Sözleşme'nin 35 §§ 1 ve 4. maddesi uyarınca reddedilmesi gerektiğine karar vermiştir.

II. I. SÖZLEŞME'NİN 6 §§ 1 VE 3 (C) MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

33. Başvuran, gözaltında olduğu sırada polis memurlarının cebir uygulayarak avukata erişimi olmaksızın aldıkları ifadelerin kullanılması sonucunda Sözleşme'nin 6. maddesi ile güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuştur. Başvuran ek olarak, hazırlık soruşturması aşamasında avukat yardımından mahrum bırakıldığını ve yargılamayı yürüten mahkemenin kendisini mahkûm ederken avukat yokluğunda alınan ifadelerini kullandığını ileri sürmüştür. Mahkeme, bu şikâyetlerin, hükümleri aşağıda yer alan Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesi kapsamında incelenmesi gerektiğini düşünmektedir:

“1. “Herkes davasının, ... cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, ... bir mahkeme tarafından, ... görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

3. Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

...

(c) kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddî olanaklardan yoksun ise ve

adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek; ...”

34. Hükümet, başvuranın iddialarına itiraz etmiştir.

A. Başvuran polis tarafından gözaltında tutulurken cebir yoluyla alınan ifadelerin kullanıldığı iddiası

35. Başvuran, polis tarafından gözaltında tutulurken avukat yokluğunda ve cebir yoluyla alındığı iddia edilen ifadelerin yargılamayı yürüten mahkeme tarafından kendisini mahkûm etmek için kullanıldığını iddia etmiştir.

36. Hükümet, mevcut davanın, başvuranın sessiz kalma hakkını kullanmış olması ve polis tarafından gözaltında tutulurken ifade vermemiş olması sebebiyle *Özcan Çolak/Türkiye* (no. 30235/03, 6 Ekim 2009) davasından farklı olduğunu belirtmiştir.

37. Ceza yargılamalarında 3. madde kapsamında savunulabilir bir iddiaya yol açabilecek koşullar altında elde edilen delillerin kullanımına ilişkin olarak Mahkeme’nin yerleşik içtihadı, *Örs ve Diğerleri/Türkiye* (no. 46213/99, § 60, 20 Haziran 2006), *Özcan Çolak/Türkiye* (yukarıda anılan, §§ 41-50), ve *Gäfgen/Almanya* (no. 22978/05, § 166, AIHM 2010) davalarında bulunabilir.

38. Mahkeme, somut davada, başvuranın 5 Ağustos 1997 tarihinde yakalandığını ve 12 Ağustos 1997 tarihine kadar gözaltında tutulduğu polis karakoluna gönderildiğini gözlemlemiştir. Ayrıca, Mahkeme, başvuranın bu süreçte üç tıbbi muayeneden geçtiğini, ve iki sağlık raporunda (9 Ağustos ve 12 Ağustos 1997 tarihli) kötü muameleye dair bir iz bulunmazken üroloji bölümü tarafından düzenlenen sağlık raporunda başvuranın sol testisinin travmaya maruz kalmış olabileceğinin belirtildiğini kaydetmektedir.

39. Mahkeme ek olarak, başvuranın polis tarafından gözaltında tutulurken sessiz kaldığını ve polise ifade vermediğini belirtmektedir.

Bunun ardından, başvuran, Cumhuriyet savcısı tarafından avukat yokluğunda sorgulandığı sırada hakkındaki suçlamaları reddetmiş ve polisin gösterdiğini iddia ettiği kötü muamele sebebiyle polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada sessiz kalmayı seçtiğini belirtmiştir. Son olarak, başvuran, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesindeki sorgu hâkimi tarafından yine avukat yokluğunda sorgulanırken, Cumhuriyet savcısına verdiği ifadeleri tekrar etmiştir.

40. Mahkeme geçmişte, ceza yargılamalarında 3. madde ihlal edilerek elde edilen delillerin kullanılmasının, söz konusu delillerin sunulması mahkûmiyetin sağlanmasında belirleyici olmasa dahi yargılamaların adillğine zarar verebileceğine kanaat getirmiştir (bk., yukarıda anılan *Özcan Çolak/Türkiye*, § 43; *Jalloh/Almanya* [BD], no. 54810/00, § 99, AİHM 2006-IX, ve *Söylemez/Türkiye*, no. 46661/99, § 23, 21 Eylül 2006). Mahkeme, Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında kabul edilebilir bir şikâyetin bulunmamasının, kural olarak, başvuranın, kolluktaki ifadelerinin cebir veya baskı yoluyla alındığı, bu ifadelerin dava dosyasına eklendiği, yargılamaları yürüten mahkeme tarafından göz önünde bulundurulduğu ve dolayısıyla 6. maddede öngörülen adil yargılanma hakkının ihlaline neden olduğu yönündeki iddialarının Mahkeme tarafından dikkate alınmasına engel teşkil etmediğini hatırlatmaktadır (bk. *Aydın Çetinkaya/Türkiye*, no. 2082/05, § 104, 2 Şubat 2016).

41. Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında kabul edilebilir bir şikâyetin bulunmamasına bakılmaksızın, Mahkeme, üroloji bölümünün tarihi belirtilmemiş raporunda belirtilenlerin ciddi bir nitelikte olduğunun farkındadır. Ancak, Mahkeme, Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamındaki incelemesinin amaçları doğrultusunda, başvuran gözaltı süresince sessiz kalmış olması nedeniyle, o süreçte aleyhine herhangi bir delilin elde edilmediğini gözlemlemektedir (bk. *a contrario* ("karşıt durum"), yukarıda anılan *Özcan Çolak*, § 43, ve yukarıda anılan, *Aydın Çetinkaya*, § 105).

Dolayısıyla, başvuran mahkûm edilirken cebirle elde edilen hiçbir ifade kullanılmamıştır.

42. Yukarıda belirtilenler ışığında, Mahkeme, bu başlık altındaki şikâyetin, Sözleşme'nin 35 §§ 3 ve 4 maddesi uyarınca, açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle reddedilmesi gerektiği kanaatindedir.

B. Hazırlık soruşturması aşamasında avukata erişim

1. Kabul Edilebilirlik Bakımından Değerlendirme

43. Mahkeme, bu şikâyetin, Sözleşme'nin 35 § 3 (a) maddesi anlamı dâhilinde açıkça dayanaktan yoksun olmadığını kaydetmektedir. Ayrıca kabul edilemez olduğuna ilişkin başka bir gerekçe de bulunmamaktadır. Dolayısıyla, bu şikâyetin kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

2. Esas Hakkında

(a) Tarafların beyanları

44. Başvuran, hazırlık soruşturması sırasında avukat yardımından mahrum bırakıldığını ve yargılamayı yürüten mahkemenin kendisini mahkûm ederken avukatı yokluğunda alınan ifadelerini kullandığını ileri sürmüştür.

45. Hükümet, avukat bulunmamasının, başvuran hakkındaki yargılamanın bir bütün olarak adilliğini zedelediği gerekçesiyle, somut davanın *Salduz/Türkiye* ([BD], no. 36391/02, AİHM 2008) davasından farklı olduğunu ileri sürmüştür. Bu bağlamda Hükümet, başvuranın gözaltı süresince sessiz kalma hakkını kullanarak polise kendisini suçlayıcı herhangi bir ifade vermediğine ve hazırlık soruşturması aşamasında Cumhuriyet savcısı ile sorgu hâkimi nezdinde kendisine yöneltilen suçlamaları reddettiğine dikkat çekmiştir.

46. Hükümet ayrıca, yargılamayı yürüten mahkemenin başvuranın, hem hazırlık soruşturması aşamasında hem de yargılamalar sırasında hakkındaki suçlamaları inkâr ettiğini ve mahkûmiyet kararının başvurandan avukat bulunmaksızın alınan ifadelere değil diğer delillere dayandığını açık bir şekilde belirttiğini ifade etmiştir.

(b) Mahkemenin değerlendirmesi

(i) Genel İlkeler

47. Avukata erişim, susma hakkı, kendi aleyhine tanıklık etmeme hakkı ve tüm bu hakların Sözleşme'nin 6. maddesinin ceza hukuku yönünden yargılamaların bir bütün olarak adilliği ile olan ilişkisine dair genel ilkeler *Beuze/Belçika* ([BD], no. 71409/10, §§ 119-50, 9 Kasım 2018) *İbrahim ve Diğerleri/Birleşik Krallık* ([BD], no. 50541/08 ve diğer 3 başvuru, §§ 249-74, 13 Eylül 2016) kararlarında bulunabilir.

(ii) Somut davaya uygulanması

(α) Kısıtlamaların varlığı ve kapsamı

48. Mahkeme, başvuranın avukat yardımına erişiminin 3842 sayılı Kanun gereği kısıtlandığını ve bu durumun başvuranın yakalandığı dönemde uygulanan sistematik bir kısıtlama olduğunu kaydetmiştir (bk. yukarıda anılan *Salduz*, § 56, ve *Bayram Koç/Türkiye*, no. 38907/09, § 23, 5 Eylül 2017). Sonuç olarak, başvuranın hazırlık soruşturması aşamasında avukat yardımına erişimi olmamıştır.

(β) Başvuranın avukata erişimine kısıtlama getirilmesi için “zorunlu sebeplerin” olup olmadığı hakkında

49. Mahkeme, yargılama öncesi aşamada, zorlayıcı sebepler gereği avukata erişime getirilen kısıtlamalara ancak istisnai durumlarda izin verildiğini ve bu kısıtlamaların geçici nitelikte olması ve davanın kendine özgü koşulları üzerinde gerçekleştirilen bireysel bir değerlendirmeye

dayanması gerektiğini hatırlatır. Kısıtlamanın genel ve zorunlu nitelikte olması sebebiyle somut davada bahsedildiği gibi bireysel bir değerlendirme olmadığı açıkça görülmektedir (bk. yukarıda anılan *Beuze*, §§ 142 ve 161).

50. Mahkeme, Hükümetin başvuranın hakkına getirilen kısıtlamalara gerekçe olarak gösterilebilecek herhangi istisnai bir durum sunmadığını ve söz konusu koşulları re'sen tespit etmek Mahkeme'nin görevi olmadığını belirtmektedir (bk. *Simeonovi/Bulgaristan* [BD], no. 21980/04, § 130, 12 Mayıs 2017, ve yukarıda anılan *Beuze*, § 163).

51. Sonuç olarak, söz konusu kısıtlamalara gerekçe olarak herhangi bir zorunlu sebep gösterilmemiştir.

(b) Yargılamalarının tamamının adilliği hakkında

52. Bu koşullar altında, Mahkeme, özellikle genel ve zorunlu bir niteliği olan yasal kısıtlamaların söz konusu olduğu durumlarda adillik hususunda çok sıkı bir inceleme yapmalıdır. Daha da önemlisi, başvuranın avukat yardımından faydalanma hakkına getirilen kısıtlamanın başvuranın yargılamaların genel adilliğine, istisnai olarak ve davanın kendine has koşulları altında, geri döndürülemez biçimde hâlel getirmeme sebebini açıklamak Hükümet'in sorumluluğundadır (bk. yukarıda anılan *Beuze*, § 145 ve yukarıda anılan *İbrahim ve Diğerleri*, § 265).

53. Bu süreçte Mahkeme, somut dava ile ilgili olduğu kadarıyla, içtihadındaki çeşitli öğeleri inceleyecektir (bk. yukarıda anılan *Beuze*, § 150, ve yukarıda anılan *İbrahim ve Diğerleri*, § 274).

54. Öncelikle Mahkeme, başvuranın sessiz kalma hakkını kullandığını ve polis tarafından gözaltında tutulurken herhangi bir ifade vermediğini tekrar kaydetmektedir. Ayrıca, yargılamayı yürüten mahkeme, başvuranın Cumhuriyet savcısına ve sorgu hâkimine verdiği ifadelerde herhangi bir itiraf olmadığını ifade etmiştir. Hükümet de aynısını belirtmiştir.

55. Mahkeme, kendi aleyhine tanıklık etmeme hakkının doğrudan suçlayıcı itiraflar veya beyanlarla sınırlı olmadığını, ifadelerin suçlayıcı

nitelikte olması için sanığın durumunu önemli ölçüde etkilemiş olmasının yeterli olduğunu hatırlatmaktadır (bk. *Schmid-Laffer/İsviçre*, no. 41269/08, § 37, 16 Haziran 2015; *A.T./Lüksemburg*, no. 30460/13, § 72, 9 Nisan 2015; ve yukarıda anılan *Beuze*, § 178).

56. Mevcut davada, Mahkeme, başvuranın gözaltındayken sessiz kalma hakkını kullandığını ve bu hakkın kullanılması sonucu yargılamayı yürüten mahkeme tarafından başvuran aleyhine bir sonuç çıkarılmadığını gözlemlemektedir (bk. *a contrario* (“karşıt durum”), *John Murray/Birleşik Krallık*, 8 Şubat 1996, §§ 59-70, *Karar ve Hüküm Derlemeleri* 1996-I). Başvuran sadece Cumhuriyet savcısına ve sorgu hâkimine avukat yokluğunda ifade vermiş ve iki seferde de hakkındaki suçlamaları reddetmiştir. Bu ifadeler geri çekilmemiştir. Ek olarak, başvuran, yargılama öncesi aşamada veya ceza yargılamaları sırasında olayla ilgili anlattıklarını değiştirmemiştir (bk. *a contrario* (“karşıt durum”), yukarıda anılan *Beuze*, § 179). Dolayısıyla, başvuranın yargılama öncesi verdiği ifadelerle ceza yargılamaları sırasında verdiği ifadeler arasında yargılamayı yürüten mahkeme tarafından belirtilen bir tutarsızlık bulunmamaktadır (bk. *mutatis mutandis* (“gerekli değişikliklerin uygulanması koşuluyla”), *Faruggia/Malta*, no. 63041/13, § 118, 4 Haziran 2019). Tam tersine, yargılamayı yürüten mahkeme gerekçeli kararında başvuranın mahkemeye sunduğu savunmanın yargılama öncesi ifadeleriyle uyumlu olduğunu belirtmiştir.

57. Sonuç olarak, Mahkeme, dava dosyasında, yargılama öncesi aşamada başvurandan avukat yokluğunda alınan ifadelerin, başvuranın konumu önemli ölçüde etkilediğini gösteren hiçbir belge bulunmadığı görüşündedir. Başvuran da aksini iddia etmemiştir.

58. Benzer şekilde, Mahkeme, yargılamayı yürüten mahkemenin gerekçeli kararında, başvuranın yargılamalar sırasında hakkındaki suçlamaları reddettiğini belirterek, başvuranı mahkûm etmek için yakalama tutanağı, başvurandan alınan sahte kimlik kartı, Z.Ş.’nin ifadeleri ve bütün

olarak dava dosyasına dayandığını gözlemlemektedir. Dolayısıyla, Mahkeme, yerel mahkemelerin, başvuranı mahkûm etmek için, başta Z.Ş.'nin ifadeleri, başvuranın üzerinde bulunan sahte kimlik belgesi ve yakalama tutanağı olmak üzere, başvuranın ifadelerinden başka kanıtlara dayandığı hususunda Hükümet'le aynı fikirdedir.

59. Sonuç olarak, avukata erişim hakkının kısıtlanmasına gerekçe olarak gösterilebilecek zorunlu sebeplerin olmadığı durumlarda çok sıkı incelemenin yapılması gerekirken, Mahkeme, soruşturmanın ilk aşamasındaki usule ilişkin kusurların, ceza yargılamalarının bir bütün olarak adilliğine geri döndürülemez biçimde halel getirmediğini kanıtladığına kanaat getirmiştir.

60. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesi ihlal edilmemiştir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Başvuranın yargılama öncesi aşamada avukata erişim hakkının kısıtlanmasına ilişkin şikâyetin kabul edilebilir olduğuna, başvurunun geri kalan kısmının ise kabul edilemez olduğuna;
2. Avukat yokluğunda alınan ifadelerin yargılamayı yürüten mahkeme tarafından kullanılması gerekçesiyle Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesinin ihlal edilmediğine;

İşbu karar İngilizce dilinde tanzim edilmiş olup; Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77 §§ 2 ve 3. maddesi uyarınca 15 Ekim 2019 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Robert Spano
Başkan